

Autor
prof. Ileana Tănase

Gramatica limbii italiene

Cuprins

I. ORTOGRAFIA ȘI FONETICA	3
Alfabetul. Vocalele. Consoanele.....	3
Regulile de scriere și pronunție.....	4
Semnele de punctuație.....	6
Accentul.....	7
Eliziunea.....	8
II. MORFOLOGIA	9
Substantivul (Il sostantivo).....	9
Adjectivul (L'aggettivo).....	16
Numeralul (Il numerale).....	22
Pronumele (Il pronome).....	26
Verbul (Il verbo).....	36
I. Modurile personale	36
Modul indicativ, prezent (presente).....	36
Modul indicativ, trecutul apropiat (passato prossimo).....	40
Modul indicativ, imperfect (imperfetto).....	43
Modul indicativ, mai mult ca perfect (trapassato prossimo).....	44
Modul indicativ, trecutul îndepărtat (passato remoto).....	44
Modul indicativ - timpul "trapassato remoto".....	46
Modul indicativ - timpul "viitor" (futuro).....	46
Modul condițional (Il modo condizionale).....	47
Modul imperativ (Il modo imperativo).....	48
Modul conjunctiv (il modo congiuntivo).....	50
Modul conjunctiv - timpul prezent (presente).....	51
Modul conjunctiv - timpul trecut (passato).....	52
Modul conjunctiv - timpul imperfect (imperfetto).....	53
Modul conjunctiv - timpul "trapassato".....	54
Concordanța timpurilor.....	56
II. Modurile nepersonale	57
Modul infinitiv (infinito).....	57
Modul gerunziu (gerundio).....	58
Modul participiu (participio).....	58
Diateza reflexivă (La diatesi riflessiva)	58
Diateza pasivă (La diatesi passiva)	59
Forma impersonală a verbelor	60
Adverbul (L'avverbio).....	60
Prepoziția (La preposizione).....	62
Conjuncția (La congiunzione).....	63
Interjecția (L'interiezione).....	63

Libris
Editura Booklet
CP 27-494, București
www.booklet.ro
Tel.: 021 4303095

Pentru comenzi:
tel: 021 4303095
email: carte@booklet.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TĂNASE, ILEANA

Gramatica limbii italiene / Ileana Tănase. - București:
Booklet, 2003
Bibliogr.
ISBN 973-86518-4-0

811.131.1

©Editura Booklet 2011

Toate drepturile asupra lucrării aparțin editurii.

I. ORTOGRAFIA ȘI FONETICA

Alfabetul. Vocalele. Consoanele.
(*L'alfabeto. Le vocali. Le consonanti*)

Alfabetul italian este vechiul alfabet latin, moștenit de toate limbile romanice (neolatine), printre care și limba română. Are 21 de litere, 16 indicând consoane și 5, vocale:

A	M (emme)	Z (zeta)
B (bi)	N (enne)	Mai sunt folosite
C (ci)	O	și următoarele litere
D (di)	P (pi)	considerate de
E	Q (cu)	origine străină:
F (effe)	R (erre)	J (i lunga)
G (gi)	S (esse)	K (kappa)
H (acca)	T (ti)	W (doppia vu)
I	U	X (ics)
L (elle)	V (vu/vi)	Y (i greca)

Vocalele sunt în număr de 5: **A, E, I, O, U**.

A, I, și U se pronunță la fel ca în limba română, totuși se recomandă o pronunție mai "deschisă", pentru a realiza muzicalitatea specifică limbii italiene.

E și O pot avea o pronunție închisă sau deschisă. Această pronunție se notează în unele dicționare sau gramatici cu un accent (ex.: *e închis* - péra, séra; *e deschis* - bello, bène; *o închis* - amóre, dottóre; *o deschis* - còsa, ròsa). Pronunțarea deschisă sau închisă a vocalelor **E** sau **O** distinge uneori sensul unor cuvinte identice ca formă: *lègge* = (el) citește; *légge* = lege.

Consoanele limbii italiene sunt **B, C, D, F, G, L, M, N, P, Q, R, S** (surdă și sonoră), **T, V, Z** (surdă și sonoră).

Consoana (sunetul) **H** din limba română nu există în limba italiană. Litera **H** nu reprezintă nici un sunet, fiind mută.

Nici consoana (sunetul) **J** din limba română nu există în italiană (cu excepția unor cuvinte împrumutate din franceză). Litera **J** - numită ***l lunga*** - se pronunță altfel.

Consoana (sunetul) **S** din română există, dar este reprezentat grafic altfel (vezi regulile de pronunție).

O caracteristică foarte importantă a limbii italiene o constituie **consoanele duble**, care se pronunță ca atare. În limba română există rare asemenea cazuri: *acces*, *accent*, a *înnopta*, a *înnoia* etc. Luând ca model aceste cuvinte vom putea înțelege mai bine pronunția consoanelor duble din italiană unde toate consoanele pot fi duble: *babbo*, *bocca*, *addio*, *affare*, *oggi*, *castello*, *mamma*, *nonna*, *appena*, *correre*, *cassetta*, *avvenire*, *pizza*. Chiar și consoana **Q** se dublează, într-un singur cuvânt: *soqquadro*. În alte cazuri este dublată de consoana **C**: *acqua*.

După o consoană dublă mai poate urma o altă consoană numai dacă aceasta este **L** sau **R**: *repubblica*, *accrescere*.

Niciodată consoana dublă nu poate fi la începutul sau la sfârșitul cuvântului (pot face excepție doar cuvintele împrumutate din alte limbi: *boss*, *stress*).

În unele cazuri, prin dublarea unei consoane, se schimbă înțelesul cuvântului: *caro* (*drag*) - *carro* (*car*); *casa* (*casă*) - *cassa* (*ladă*, *casierie*); *capelli* (*păr*) - *cappelli* (*pălării*). Nu trebuie neglijată această chestiune, pentru că în unele cazuri, o pronunție sau o scriere greșită, este deosebit de nepotrivită (vezi varianta cu o singură consoană a cuvintelor *anno* și *penne*).

Regulile de scriere și pronunție (Le regole ortografiche e di pronuncia)

• **[S]**intervocalic se sonorizează, pronunțându-se ca **z** românesc: *riposo*, *paese*, *cosa*, *Pisa*, *Varese*, *Siracusa*, *Pausini*, *Maserati*.

Fac excepție unele cuvinte compuse în care pronunția lui **s**, deși intervocalic, rămâne surdă: *stasera*, *risorgere*, *risalire*, *tiramisù* (se pronunță ca în română).

• **[S]** inițial, urmat de consoanele **b**, **d**, **g** și **v** deasemenea se sonorizează: *sbrigare*, *sgombro*, *Svezia*, *Svizzeră*.

În celelalte cazuri, inclusiv când e dublu, **s** se pronunță ca în limba română: *scuola*, *paste*, *Assisi*, *Messina*, *Rossini*.

• **[Z]** se pronunță ca **ț** românesc: *lezione*, *grazie*, *Firenze*, *Monza*, *Venezia*, *La Spezia*; în poziție inițială se pronunță de obicei sonor,

cu un sunet inexistent în română, o combinație între **ț** și **z**: *zio*, *zoo*, *zip*, *Zagabria*, *Nuova Zelanda*, *Zuccherò*; uneori și în interiorul cuvântului se poate sonoriza: *pranzo*, *manzo*, *Catanzaro*.

• **[ZZ]** se pronunță în general ca un **ț** apăsător, dublu: *bellezza*, *pizza*, *pazzo*, *ragazza*, *Abruzzo*, *Arezzo*, *Avezzano*, *Ramazzotti*; uneori (rar) se sonorizează: *azzurro*, *mezzanotte*, *orizzonte*.

• **[gn]** se pronunță ca **n** înmuiat: *bagno*, *ragno*, *lasagne*, *signora*, *cognome*, *Bologna*, *Romagna*, *Spagna*, *Sardegna*, *Cutugno*, *Benigni*; acest grup se află foarte rar în poziție inițială: *gnocco*, *gnomo* și niciodată în poziție finală; este foarte rar urmat de vocala **i**: *ogni*, *compagnia*, *bagni* (pl. de la bagno), *ragni* (pl. de la ragno). Atenție la cuvintele *Campania*, *Romania*, *Transilvania* etc. care nu se scriu cu **gn**.

• **[gli]** se pronunță ca **l** înmuiat: *foglio*, *giglio*, *sveglia*, *consiglio*, *Cagliari*, *Marsiglia*, *Puglia*, *Baglioni*; în câteva cuvinte, acest grup de litere se citește ca în limba română: *glicerina*, *negligenza*, *glicemia*, *ganglio*, *geroglifico*. Atenție la cuvintele: *Giulia*, *Emilia*, *cavaliere*, *gondoliere*, *milione*, *miliardo* etc. care nu se scriu cu **gli**. Acest grup de litere există și sub formă de cuvânt de sine stătător (articol și pronume): **gli occhi**, **gli do**.

• **[sce/sci]** se pronunță ca **șe/și** din română: *scena*, *pesce*, *prosciutto*, *sciarpa*, *lasciare*, *Brescia*.

• **[h]**, indiferent de poziție, este o literă mută și foarte rară, întâlnită în câteva forme ale verbului *avere* la indicativ prezent: *ho*, *hai*, *ha*, *hanno*; câteva interjecții: *oh!* *ah!* *ahimè!* și câteva cuvinte de origine străină: *hotel*, *hobby*, *handicap* etc.

• **[q]**, indiferent de poziție, se pronunță ca și **c** și este întotdeauna urmată de vocala **u** (care se pronunță) și de o altă vocală; uneori este dublată de **c**: *questo*, *quello*, *acqua*, *acquerello*, *qui*, *quindici*, *quadro*, *quattro*, *aquila*, *quota*.

• **[j]** se pronunță **i** în nume ca: *Jacopo*, *Ljubljana*, *Jesolo*, *Jesi*, *Ojetti* și ca în engleză în cuvinte ca *jeans*, *jazz*, *Jovanotti* etc.

• **[w]** se pronunță **v** în unele cuvinte ca: *wafer*, *wurstel*, *water* și ca în engleză în cuvinte ca *whiskey*, *cow-boy*, *western* etc.

• **X** este foarte rar întâlnită și se pronunță ca în română: ex., extra, taxi.

Restul consoanelor se pronunță ca în limba română.

Grupurile de litere **ce/ci, ge/gi, che/chi, ghe/ghi** se pronunță la fel ca în limba română: **c**ena, **ci**legia, **ci**elo, **ge**lato, **ge**ntile, **f**racia, **a**grigento, **C**ivittavecchia, **B**aggio, **G**ucci, **B**iagiotti; **ch**iave, **oc**chio, **perché**, **b**arche, **M**arche, **C**hioggia, **C**hieti, **C**hiaravalle, **U**ngheria, **I**nghilterra.

Semnele de punctuație (I segni ortografici)

virgula - *la virgola* (,);

punctul - *il punto* (.);

două puncte - *i due punti* (:);

punct și virgulă - *il punto e virgola* (;);

semnul întrebării - *il punto interrogativo* (?);

semnul exclamării - *il punto esclamativo* (!);

paranteza rotundă - *la parentesi tonda* ();

paranteza dreaptă - *la parentesi quadrata* [];

puncte, puncte - *i puntini* (...);

asteriscul - *l'asterisco* (*);

linia de dialog - *la lineetta del dialogo* (—);

linioara de despărțire - *il trattino* (-);

ghilimelele - *le virgolette* (" ");

apostroful - *l'apostrofo* (');

accentul - *l'accento* (^).

Semnele de punctuație se folosesc în aceleași cazuri ca și în română. O excepție ar fi că, uneori, în cazul enumerărilor, nu se pune virgulă.

Pentru **despărțirea corectă în silabe** trebuie reținute următoarele reguli:

- consoanele duble trec în silabe diferite;

- grupurile **gn, gli, sci/sce** nu se despart niciodată.

Semnul despărțirii în silabe este (=).

Accentul (L'accento)

Accentul grafic este obligatoriu în limba italiană în următoarele cazuri:

1. pe ultima literă a cuvintelor accentuate tonic pe ultima silabă (cuvinte numite *parole tronche*): città, felicità, papà, caffè, canapè, tassì, metrò, paltò, gioventù, virtù.

Obs.: Aceste cuvinte sunt invariabile la plural;

2. pe unele cuvinte monosilabice ca: ciò, giù, già, più, può;
3. pe unele cuvinte polisilabice precum: così, perciò, cioè, perché, benchè, affinché, cosicché;
4. pe unele cuvinte mono sau polisilabice, pentru a le deosebi de omonimele lor: è (este) - e (și); sì (da) - si (se, nota muz. si); sè (sine) - se (dacă); tè (ceai) - te (tine); dà (dă) - da (prep. la, de la ,de); là (acolo) - la (art. hot.; pron. pers.); lì (acolo) - li (pron. pers.); nè (nici) - ne (particuă intrad.); chè (pentru că, fiindcă) - che (ce, care, încât, decât, ca, să); calamità (calamitate) - calamita (magnet); metrò (metrou) - metro (metru); metà (jumătate) - meta (țintă); papà (tătic) - papa (papă); però (însă) - pero (păr, pom); purè (piure) - pure (totuși);
5. pe denumirea primelor 5 zile ale săptămânii: lunedì, martedì, mercoledì, giovedì, venerdì;
6. pe unele forme verbale:
 - a) pers. a III-a sing. a perfectului simplu: andò, mangiò, imparò;
 - b) pers. I și a III-a sing. a viitorului simplu: andrò, mangerò, imparerò / andrà, mangerà, imparerà.

Există și în limba italiană, ca și în română de altfel, o categorie de cuvinte identice ca formă, dar cu sens diferit, evidențiat prin accentuare. Aceste cuvinte nu primesc accent grafic decât în cazurile în care se cere evitată o confuzie: *àncora* (ancoră) - *ancòra* (încă); *nòcciolo* (sâmbure) - *nocciòlo* (alun); *sùbito* (imediat) - *subìto* (suportat, îndurat).

Eliziunea (L'elisione)

Prin eliziune se îndepărtează vocala finală a unui cuvânt în cazul în care este urmat de altul care începe tot cu vocală, sau cu litera *h*. Locul vocalei îndepărtate este luat de **apostrof**:

la amica → l'amica; lo ho visto → l'ho visto;
lo orologio → l'orologio; dalla Italia → dall'Italia;
nello interno → nell'interno; ci è / ci era → c'è / c'era;
una amica → un'amica; bello albergo → bell'albergo;
quella idea → quell'idea; di italiano → d'italiano.

Nu se face eliziunea articolelor hotărâte de plural **gli** și **le**, chiar dacă preced cuvinte care încep cu vocală.

Nu se face eliziunea în fața lui *i* sau *j* urmat de altă vocală, nici în fața lui *y* și nici în fața lui *h*, dacă substantivul este de gen feminin:
lo odio; la lena; la Jugoslavia;
lo yogurt; la hostess; la hall.

Eliziunea este obligatorie în cazul articolelor hotărâte **lo** și **la** și a tuturor prepozițiilor articulate cu acestea.

Apocoparea (trunchierea) - Il troncamento

Fenomen caracteristic limbii italiene, trunchierea este căderea silabei finale a unui cuvânt. În general, trunchierea nu este marcată de apostrof:

quello libro → quel libro; grande casa → gran casa;
stare bene → star bene; buono anno → buon anno;
Santo Giovanni → San Giovanni; Frate Cristoforo → Fra Cristoforo;

Există cazuri când și acest fenomen este marcat de apostrof, ca și eliziunea:

un po' (un poco);
da'! (dai! - imperativ vb. dare);
di'! (dici! - imperativ vb. dire).

Adăugarea unor sunete eufonice este un fenomen grafic și fonetic prin care se atașează un **d** final conjuncțiilor **e** și **o** și prepoziției **a**, în fața unui cuvânt care începe cu o vocală (mai ales cu aceeași vocală ca și respectiva conjuncție sau prepoziție):

e è la prima volta - ed è la prima volta; tu e io - tu ed io;
sole o ombra - sole od ombra; sta' a aspettare - sta' ad aspettare.

II. MORFOLOGIA

SUBSTANTIVUL (IL SOSTANTIVO)

Substantivul poate fi în limba italiană:

Concret: *propriu:* Luigi, Roma.
comun: ragazzo, città.
colectiv: gioventù, roba.

Abstract: giustizia, paura.

Simplu: libro, casa.

Alterat: libriccino, librone, casaccia.

Compus: segnalibro, aspirapolvere.

Derivat: libreria, libraio, caserma.

Declinabil: ca *gen:* masculin: ragazzo.
feminin: ragazza.

ca *număr:* singular: ragazzo, ragazza.
plural: ragazzi, ragazze.

Indclinabil: città, crisi, sport, foto.

Defectiv: de *plural:* fame, sangue, miele.

de *singular:* forbici, spezie, nozze.

Cu două forme de plural (sovrabbondante):
braccio - bracci /braccia.

Categoriile gramaticale de gen, număr și caz sunt la fel ca în limba română, cu o excepție: nu există genul neutru, considerat ca atare. Exceptând numele de persoane și numele unor animale, genul nu coincide întotdeauna cu cel din limba română: **Ex:** fiore (m.) = floare (f.); parete (f.) = perete (m.).

Substantivele neutre din limba română sunt de obicei masculine.

Articolul este: **hotărât** (*determinativo*) și **nehotărât** (*indeterminativo*). Nu există nici articol genitival-posesiv (al, a, ai, ale), nici adjectivul (cel, cea, cei, cele). În locul lor se folosește de obicei articolul hotărât.

Articolul hotărât masculin

Singular	Plural
il corso	i corsi
lo studente	gli studenti
lo zaino	gli zaini
l'italiano	gli italiani

il - i
lo - gli
l' - gli